

ACC. N:R M. 15205: 1-3.

Landskap: Skåne Upptecknare: Maarit Forsström
Härad: Luggude Berättare: Marja Hedmgren, Svanshall
Socken: Fonstorp Berättarens yrke: ämnesläroinnna
Uppteckningsår: 1960 Född år 1903 i Svanshall, Fonstorps sn

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lanthandel i Svanshall vid
sekllets början. s. 1-3.

En lanthandel i Svanshall vid seklets början.

På 1880-talet startades en lanthandel i Svanshall av Jöns Bengtsson. Den övertogs omkring 1886 av Johanna Hansson, berättarens farmor, som hade den till 1917 då den upphörde. Hennes man dog 1914. Affären låg i ett brunt hus nära landsvägen, som nu bebos av berättaren.

Genom dörren kom kunderna in i en liten förstu där det på vintern alltid brann en lampa. Det var ett glas med vatten, på vilket man hållt lite rovolja. Veken var styv och satt fast rätt igenom en bit celluloid, som flöt på vattnet. Efterhand drogs veken upp genom springan i celluloiden. Varje kväll måste veken bytas. Vekar fanns i förpackningar med 100 i varje. Lampan bränn med en låga, som lyste upp ganska bra. Man upphörde använda den omkring 1920.

Till vänster om dörren i butiken stod en stor decimalvåg. Allting måste vägas upp. Rakt fram var disken. På vinden och i längan fanns lagret av specerier. I affären såldes allt möjligt: specerier, t. ex. mjöl, salt, kryddor, ättika, som innehavaren själv blandade, ljus och tändstickor, garn och sybehör. Des senare låg i en låda med glas över på disken. Hon hade även bomullsgarn till fisknät. Annars bara svart och vitt garn. Tyger av olika sorter: flanell, oblekt bomullstyg och domestik, som är bomullstyg med tryck i svart och rött. Blå twills till skjortor och skjorttyg. Men bara en sort åt gången, så alla karlarna gick i samma sorts skjorta.

Fotogentunnan och sirapstunnan stod i längan med kullerstensgolv. Sirapen tappades upp i krus. En gång hade Johanna Hansson glömt sätta i pluggen, och under natten rann en hel del ut på golvet, fastän den tjocka sirapen rann mycket långsamt.

Bröd kom högst två gånger i veckan från Anderholms bageri i Tunneberga (i Jonstorps kyrkby). Anderholm körde ännu på 1940-talet omkring med häst och vagn och sålde bröd längs vägarna. I affären i Svanshall såldes både matbröd och vetebröd, 12 öres fläta och 2 öres wienerbröd s.k. skillingsbröd. Något barnbarn roade sig med att plocka i ordning brödet på hyllorna. Tekakor fanns också; de kallades knäckebröd, fastän de var mjuka. När någon köpte en kaka bröd, lades alltid, i synnerhet om det var barn, en bulle på som påbröd. Ett slags rabatt. Varorna lades i ett stort kläde med fyra hörn, som knöts ihop.

Vidare såldes godsaker: kolakarameller av grädde och smör à $\frac{1}{2}$ öre, brunt kandi-socker och ett öres strutar med kulörta sockerpiller, stänger och små kulor av lakrits, bonbons och drops. Barnen, som var och handlade, fick ofta rågskorpor doppade i sirap eller mandelkubbar. Till jul var det vita julkakor av vetemjöl, socker och vatten med röda och lila ränder. Något nytt i början av 1900-talet var Tomtens lemonadpulver, som fanns skärt och gult i bleckburkar. Det fräste väldigt, när man hällde vatten på.

Sockret kom i 25 kgs trälådor, som förvarades på vinden, där barnen plockade det i påsar. När det var toppsocker höggs det och klipptes sedan med sockertång. Smör, Pellerins margarin och såpa såldes också. Såpa ibland så lite som för två öre. Kaffet var aldrig rostat. Det gjordes i hemmen på en stekpanna med en träpinne att röra om med. Cikoria användes istället för kaffe.

Affärsinnehaverskan lånade till begravning ut knivar, gafflar och skedar

samt porslin, $1\frac{1}{2}$ dussin av var sort, bl.a. servisen Istanbul. Vid begravning var alltid någon eller några med från vart hus i byn. Var och en hade med sig något till begravning och bröllop: vetebröd, höga sockerkakor eller för det mesta någon tårta. Begravningskarameller bjöds tillsammans med vin. Det var små vita sockerkarameller inlagda i svart och vitt papper, som klipptes i fransar. Utanpå klistrades ett silverkors.

Posten kom också till affären, ofta vid 10-tiden på kvällen. Någon gick till fots ända från Höganäs, innan postförare Elverson körde med häst och vagn.

Affären hade inga bestämda öppethållandetider. Om fru Hansson gick ut, hängde hon nyckeln på en spik utanför dörren, för att man skulle kunna få vetebröd till kaffet, särskilt på söndag eftermiddag, om man glömt köpa eller om man fick främmande.

Träskor fanns ej i lanthandeln. Sådana tillverkades på beställning av en träskomakare i Rekekroken, som hette eller kallades Manna Nilsson. Han tog mått på foten med en pappersremsa, som han klippte hack i på lämpligt ställe. Ett mått på fotens längd, ett över vristen och ett över tårna. Alträet till bottnarna sågade han själv. Det gröpte han sedan ut med olika järn och slutligen formade han lädret.